

Фросина ТАСЕВСКА-РЕМЕНСКИ

“
*Umot neka
t i b i d e v o d a ~*
”

Во периодот кога повеќето балкански земји се надеваа дека со прогласувањето на независноста од страна на новата балканска држава Косово ќе почне процесот на стабилизирање и интегрирање на Балканот, сведоци сме на уште една нова епизода од познатите настани, именувани како "косовска криза". Само лаици можеа наивно да поверуваат дека проблемите со и во Косово завршија. Српските власти години наназад, во континуитет не забораваат да ја потсетат меѓународната заедница дека нема да се откажат од политичките и од "некои други" механизми за докажување на територијалната припадност на Косово или, пак, во најмала рака процес на отцепување на деловите од Косово во кои живеат Срби.

Минатонеделните демонстрации и актуелните политички случувања на Косово испратија неколку симболични пораки до меѓународната заедница, меѓу кои една од позна-

чајните е неприсуството на американското знаме и знамето на НАТО и на ЕУ на протестите, кои во минатото беа главен декор на сите и на секаквите протести на Албанците на Косово, но и во регионот. Една од причините за таквиот чин секако е поддршката која ЕУ и САД му ја дадоа на планот на Бан Ки Мун (ООН), кој според косовските власти "длабоко навлегува во независноста на оваа млада држава". Косовските власти не ги прифаќаат точките од планот на Бан Ки Мун, бидејќи сметаат дека не кореспондираат со планот на Марти Ахтисари, кого косовските власти го вградија во косовскиот Устав. Според планот на Бан Ки Мун, српската полиција треба да се распореди во српските енклави и ќе му одговара на УНМИК, а не на косовската Влада; понатаму, царината на административната граница да ја преземат српски цариници и собраните приходи да одат за развој на српските енклави; се предлага посебно судство за српските енклави, а за ЕУЛЕКС ќе важи Резолуцијата 1244, за која многумина сметаат дека е неважечка по прогласувањето на независноста на Косово. Косовските власти растргнати меѓу меѓународните орга-

на повеќе национални држави во Европа и пошироко (на пример, сегашната криза во Грузија). На 2 јули 1990 година нелегалното косовско Собрание го прокламира Косово за независен и еднаков ентитет во рамките на југословенската федерација. Три дена подоцна Собранието на Косово и другите владини канцеларии во покраината беа суспендирани од Владата на Србија. Ограничувањата и фактичкото укинување на автономијата на покраината Косово во рамките на Србија, водеше кон жестоки протести на албанското население, кои завршуваа со судири со српските власти, со повеќе жртви и ранети. Во март 1989 година изби вистински бунт меѓу Албанците на Косово. Во јануари и февруари 1990 година, исто така, имаше протести и немири. По интервенција на Хелсиншката комисија во Белград во 1990 година беа ослободени повеќе од 100 политички затвореници. Во новата ситуација припадниците на албанската народност на Косово се организираа во повеќе албански политички партии. Претседателот на Демократскиот сојуз на Косово, Ибрахим Ругова, на 12 октомври 1991 година, во Приштина, донесе

БАЛКАНСКОТО

"МАКЕДОНСКИТЕ АЛБАНЦИ ПОЧЕСТО ГЛЕДААТ СЕВЕРНО, ЗА ДА ЈА НАУЧАТ ЛЕКЦИЈАТА ЗА ЕСКАЛАЦИЈА, ДОДЕКА КОСОВСКИТЕ АЛБАНЦИ ПОРЕТКО ГЛЕДААТ ЈУЖНО, ЗА ДА ЈА НАУЧАТ ЛЕКЦИЈАТА ЗА АКОМОДАЦИЈА".

КОНСТАТАЦИЈА НА АНАЛИТИЧАРИТЕ ВО МЕЃУНАРОДНАТА КРИЗНА ГРУПА

низации кои им ја гарантираа безбедноста до прогласувањето на независноста, сега се доведени во состојба да се покажат како лоши домаќини и да му противречат на гостинот чии производ се.

Кога ги анализирам настаните на Косово, неминовно се навраќам на периодот на распаѓањето на поранешната југословенска федерација од која произлегоа независните држави од кои само Македонија сè уште го носи епитетот "поранешна југословенска", а само двете автономни покраини (од неодамна само една) и едно бројно национално малцинство остана без право на самоопределување. Во тоа време меѓународната заедница признавањето на независно Косово го сметаше за ризичен потег од причина што би се нарушил принципот за признавање на нови држави во рамките на непроменетите републички граници. Од друга страна, пак, тоа би можело да предизвика верижна реакција на сепаратистички барања од малцинствата кои живеат на териториите

"Политичка декларација", во која изнесе три опции за решавање на "албанското прашање во Југославија". Според првата опција, доколку не дојдеше до промена на внатрешните и на надворешните граници на Југославија, би се формирала "Република Косово" како суверена и независна држава со право на здружување во заедницата на нови суверени држави на Југославија. Албанската националност која живее во Македонија, Србија и Црна Гора би имала право на статус на нација со соодветните права. Втората опција би се применила во случај надворешните граници на Југославија да останат, а внатрешните да се менуваат. Тогаш би се барало во Југославија да се формира "албанска република" на исти етнички принципи кои важат за Србите, Хрватите, Словенците, Македонците и за другите нации во Југославија. Според третата опција, при менувањето на надворешните граници на Југославија, Албанците, со една општа декларација и референдум, би се определиле за тери-

торијално обединување со Албанија, создавајќи со тоа "една албанска држава на Балканот со етнички граници". Албанија беше единствената земја во светот која ја поддржа независноста на Косово во октомври 1991 година и се залагае за интернационализација на косовското прашање, но под притисок на меѓународната заедница, преку изјави на свои високи раководители, изгледа дека ја уважи автономијата на Косово како прифатливо решение. Беше очекувано дека континуираниот апел на сеалбанските политички легални и илегални политички субјекти во сите држави на Балканот, во кои живее албанското национално малцинство, успеаја "косовското албанско прашање" да го доведат до

највисок степен на интернационализација и меѓународен мониторинг. Како одговор на континуираното незадоволство и барањата на албанското население на Косово, како и меѓународната тенденција за демократизација на тогашниот српски политички режим, НАТО алијансата на 24 март 1999 година изврши воена операција над Србија. Паралелно со воената интервенција над Србија, Косово со Резолуцијата 1244 стана провинција под меѓународна контрола, односно Протекторат на ООН.

Гледано од оваа временска дистанца, а во контекст на настаните во Република Македонија во тој период секогаш го извлекувам истиот заклучокот дека настаните на Косово и во Македонија во

еден минат и сегашен регионален безбедносен и општествено-политички контекст имаат неколку заеднички именители од кои најзначајно секако е албанското население. Да се потсетиме, во 1992 година, непосредно пред позитивното изјаснување на Баденеровата комисија за исполнување на условите за прием на РМ во ООН, од страна на Партијата за демократски просперитет беше организиран "референдум" за политичка и територијална автономија на Албанците во Република Македонија. Како последица на таквата активност кај овој дел од населението, пролетта 1992 година, Партијата за демократски просперитет, поточно нејзиниот разгранок во градот Струга, ја промовира т.н. "Автономна Република Илирида", како прв чекор кон постојаното затегнување на меѓуетничките состојби во Република Македонија. Според П. Мило, активист на Социјалистичката партија на Албанија (некогашен министер за надворешни работи на Албанија), албанските политички сили имаа две опции за решавање на "албанското национално прашање" во Македонија: едното е организирање на Македонија како федерација или конфедерација од швајцарски тип, а второто е политичка и територијална автономија на Албанците од Македонија "со цел да се поглотат патот за дефинитивно решавање на албанското национално прашање во најблиска можна иднина".

Познавачите на меѓународните односи велат дека во историјата многу често се повторуваат настаните и односите, но во една друга комбинација "ако до вчера некому нешто си правел, очекувај утре тој да ти го направи истото". Реакцијата на случувањата секогаш е иста.

Неиздржана е тезата на косовските власти дека независноста е прогласена, државата ќе функционира и без меѓународната заедница и нејзините услови. За една држава да може да влезе во меѓународниот правен сообраќај и да го добие меѓународно-правниот субјективитет прво треба да стане членка на ООН, а потоа и членка на политичките, воените и економските сојузи, како ЕУ и НАТО. Доколку направиме паралела со меѓународните мониторинзи, мисии и услови кои РМ ги помина и ги поминува изминативе 17 години, вклучувајќи го и постконфликтниот период со дополнителните мониторинг и контрол мисии, тогаш за мене е несфатлив ставот на косовските власти дека најмладата држава во Европа може да биде оставена сама да го пробива патот кон своето државно конституирање.

Она што не треба да случи е да не дозволиме да се повтори познатата констатација на аналитичарите во Меѓународната кризна група, која во РМ важеше во претконфликтниот период, дека "македонските Албанци почесто гледаат северно, за да ја научат лекцијата за ескалација, додека косовските Албанци поретко гледаат јужно, за да ја научат лекцијата за акомодација".

НАСТАНИТЕ НА КОСОВО И ВО МАКЕДОНИЈА ВО ЕДЕН МИНАТ И СЕГАШЕН РЕГИОНАЛЕН БЕЗБЕДНОСЕН И ОПШТЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ ИМААТ НЕКОЛКУ ЗАЕДНИЧКИ ИМЕНТЕЛИ ОД КОИ НАЈЗНАЧАЈНО СЕКАКО Е АЛБАНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ.

О БУРЕ БАРУТ

